

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Шкрумада Б. Ю.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Резнік О. М.

к.ю.н., ст. викладач кафедри АППФЕБ, Сумський державний університет

Події, які відбулися на території України протягом останнього року значною мірою похитнули не лише основоположні міжнародні засади та принципи щодо державотворення, незалежності держав та недоторканості кордонів, що склалися після Другої світової війни, але й нівелювали загальнодержавні засади, які безпосередньо передбачені Конституцією України. На сьогоднішній день дуже важко говорити про непорушність конституційних вимог щодо суверенності і незалежності (ст. 1, 2), цілісності і недоторканості (ст. 2), незаконності узурпації державної влади (ст. 5), а також створення збройних формувань, не передбачених законом (ст. 17) [1].

Фактична зміна територіального устрою України, а також ведення активної збройної боротьби на деяких її територіях призвели до необхідності правового врегулювання цілої низки питань щодо адміністративно-правового статусу окремих територій, громадянства, правового статусу внутрішньо переміщених осіб, здійснення правосуддя, місцевого самоврядування а також ведення господарської діяльності на окупованих територіях України. На виконання цих завдань було прийнято цілу низку НПА, як то:

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 року;
- Закон України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» від 12.08.2014 року;
- Закон України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» від 12.08.2014 року;
- Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 року;
- Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» від 16.09.2014 року;
- підзаконні нормативно-правові акти, прийняті різними міністерствами та відомствами на основі зазначених законів.

Особливо важливого значення в контексті порушеного питання набуває саме складність визначення правового статусу та режиму територій, де на сьогоднішній день проводиться антитерористична операція.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» антитерористична операція – це комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності [2].

Норма статті 1 цього ж Закону визначає, що режим у районі проведення антитерористичної операції – це особливий порядок, який може вводитися в районі проведення антитерористичної операції на час її проведення і передбачати надання

суб'єктам боротьби з тероризмом визначених цим Законом спеціальних повноважень, необхідних для звільнення заручників, забезпечення безпеки і здоров'я громадян, які опинилися в районі проведення антитерористичної операції, нормального функціонування державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій.

Згідно статті 14 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» правовий режим у районі проведення антитерористичної операції передбачає можливість:

- організації спеціального порядку щодо створення патрульної охоронної служби та встановлення оточення;
- ведення тимчасових обмежень прав і свобод громадян;
- організації превентивного затримання осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години, але не більше ніж на 30 діб;
- повне або часткове припинення роботи підприємств, установ та організацій [2].

Необхідно зазначити, що введення особливого режиму в районі проведення антитерористичної операції представляє собою оперативну реакцію на події, що викликали необхідність застосування надзвичайних заходів щодо стабілізації ситуації, охорони життя та здоров'я громадян, забезпечення громадського порядку та безпеки, відновлення порушеного конституційно-правового статусу окремих територій України.

Згідно з чинним законодавством система цивільного захисту може функціонувати в кількох режимах: повсякденної діяльності, підвищеної готовності, надзвичайної ситуації, надзвичайного стану та воєнного стану. Отже, для правильного застосування тих чи інших норм чинного законодавства необхідно чітко визначити, якому режиму функціонування відповідає обстановка, що склалася в зоні проведення антитерористичної операції [5].

Аналізуючи повідомлення та офіційну інформацію, надану органами державної влади, можна стверджувати, що зона проведення антитерористичної операції повністю відповідає ознакам надзвичайного стану. Такий висновок можна зробити з визначення надзвичайного стану, яке наведене у статті 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану». Отже, надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Актуальними на сьогоднішній день підставами для встановлення правового режиму надзвичайного стану, що передбачені статтею 4 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» є:

- здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення;
- спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства;
- масового переходу державного кордону з території суміжних держав;
- необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади [3].

Таким чином, можна стверджувати, що території, на яких сьогодні відбувається проведення антитерористичної операції де-факто є територіями надзвичайного стану. Однак, надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню ВРУ протягом двох днів з моменту звернення Президента України. На сьогодні не було прийнято відповідного нормативно-правового акту про введення надзвичайного стану на територіях, де проводиться антитерористична операція, тому застосовувати норми відповідного закону для діяльності сил, в тому числі й цивільного захисту, в зоні проведення антитерористичної операції неможливо. Проте, виходячи з режимів функціонування сил цивільного захисту, визначених у Постанові КМУ «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» [4], вважаємо за доцільне застосовувати до цих територій поняття «надзвичайна ситуація»

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – № 30. – Ст. 141.
2. Про боротьбу з тероризмом [Електронний ресурс] : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.
3. Про правовий режим надзвичайного стану [Електронний ресурс] : Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
4. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 р. № 11-2014-п. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF>.
5. Кодекс Цивільного Захисту України від 2 жовтня 2012 року // ВВР, 2014 р. – № 5403-VI.